

27. november 2020

Til Klima-, Energi- og Forsyningsudvalget

Der er behov for større borgerinddragelse, og her kan energifællesskaber være en stærk drivkraft

Repræsentanter for en række boligorganisationer, NGO'er og eksisterende energifællesskaber har sammen med forskere været samlet til en virtuel workshop i november for at drøfte perspektiverne i det nye Elmarkedsdirektiv med dets mål og bestemmelser om borgerenergifællesskaber samt VE-direktivets parallelle mål om VE-fællesskaber. De to direktiver skal implementeres i dansk lovgivning, og Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet har derfor fremsat forslag om at ændre Elforsyningsloven, men det er desværre konklusionen på workshopens analyser, at EU's intentioner om en stærkere folkelig deltagelse i den grønne omstilling ikke får bedre vilkår i Danmark, måske endda bliver forringet.

Flere deltagere i workshoppen har tidligere leveret hørings svar til lovforslaget med mere detaljerede kommentarer til de enkelte bestemmelser og forslag til ændringer i de fremlagte lovforslag og bekendtgørelsen om borgerenergifællesskaber. I denne henvendelse vil vi derfor koncentrere os om mere principielle udfordringer i den foreslåede lovgivning og regulering om borgerenergifællesskaber og VE-fællesskaber.

Det er deltagernes generelle holdning, at den praktiske implementering af EU-direktiverne, sådan som der lægges op til i lovforslaget og udkast til tilhørende bekendtgørelser, i alt for høj grad vil blive påvirket af Dansk Energis og net-virksomhedernes ønsker til den fremtidige udvikling af det danske elsystem. På grund af en række uhensigtsmæssige regulatoriske rammer og incitamenter har det indtil nu i overvejende grad været overladt til elsektorens kommercielle aktører, jordejere og kapitalstærke projektudviklere at gennemføre investeringer i vind- og solenergi, mens folkelige grupper som almene boligafdelinger, private andelsboligforeninger, bofællesskaber samt landsby- og økosamfund i tiltagende omfang i tiltagende omfang er blevet hægtet af.

Denne skævhed i den hidtidige grønne omstilling er blevet begrundet med, at det samfundsøkonomisk er en fordel at etablere meget store enheder af især havvindmølleparker, mens mindre landvindmøller og solcelleanlæg på bygningstage og -facader sammen med varmepumper har været fremstillet som for dyre at etablere. Samtidig er lokale initiativer ofte blevet mødt med den kritik, at de var drevet af forbrugernes ønske om at opnå et tarif- og afgiftsfritaget elforbrug.

Over for denne vurdering står den vurdering, som workshoppen om energifællesskaber er nået frem til, nemlig at der er stærke argumenter for at supplere de store VE-anlæg med en grøn omstilling, der er drevet af lokale fællesskaber. Det understøttes af, at landvindmøller og ikke mindst solceller og varmepumper, som kan bidrage til elektrificeringen af varmeforsyningen, ikke bliver samfundsøkonomisk billigere og mere energieffektive i store anlæg, men netop yder det bedste bidrag i den størrelse, som lokale fællesskabsinitiativer vil prioritere. Det vil fordre, at almene boligafdelinger, private andelsboligforeninger, ejerforeninger, bofællesskaber samt landsby- og økosamfund sammen med mindre erhvervsdrivende ikke bliver modarbejdet, men derimod understøttet i deres ønske om i fællesskab at producere og dele elektricitet fra vedvarende energianlæg, bl.a. baseret på interessen for at udnytte lokale bygningers tagflader og facader til solenergianlæg, understøtte elektrificeringen af varme og transport med basis i de arealer, som netop ejes lokalt, samt etablere lokal elproduktion fra vindmøller.

Her er det ikke elafgiften, der udgør det største problem, men derimod uhensigtsmæssige tariffer, der fastholder den enkelte lille forbruger i en rolle uden handlemuligheder og indflydelse.

Samtidig bliver det helt overset, at disse lokale fællesskaber kan bidrage endog meget væsentligt til 2030 målsætningen om 70% reduktion ved – de steder, hvor de etableres – at kunne bidrage med 40-100 % VE-erstatning for elforbruget, supplering af varmforsyningen med en total eller delvis forsyning fra el-drevne varmepumper, samt nedbringe behovet for kapacitetsudbygning af elnettet.

Deltagerne har bl.a. peget på net-virksomhedernes krav om udskiftning af nyinstallerede afregningsmålere, når en boligafdeling eller andelsboligforening som led i opbygning af lokal VE-elproduktion ønsker at overgå til fælles elindkøb som storkunde med én afregningsmåler og individuelle bimålere. Det medfører en overflødig merinvestering, der forringer det beboerøkonomiske resultat af den samlede investering samtidig med at det forringer transparensen i elforbrugets fordeling. Dette understøttes af, at net-virksomhederne modarbejder mulighederne for at udnytte det lokale energinet og etablere evt. manglende forbindelser.

Kravet om opsplnitning af solcelleanlæg efter den fysiske tilslutning til elnettet og forbuddet mod at dele elektricitet på tværs af eksisterende matrikler er i mange tilfælde i strid med de lokale økonomiske fællesskaber i boligafdelinger, andelsboligforeninger, bofællesskaber, økosamfund og landsbyer og gør det både mere kompliceret og dyrere for sådanne borgerenergifællesskaber at deltage aktivt i den grønne omstilling. Samtidig har Energistyrelsen ved fremlæggelsen argumenteret for, at man skal undgå parallelle net. Det er vi helt enige i, men denne pointe dækker over det forhold, at etableringen af fælles løsninger bliver modarbejdet i Elforsyningsloven, som gennem definitionen af husholdninger som slutkunder giver net-virksomhederne mulighed for at modarbejde de fælles lokale løsninger.

Et meget centralt element i EU-direktiverne er indførelsen af et tredje, demokratisk element i det danske elsystem ved siden af de regulerede monopol-netselskaber og de kommercielle aktører (elleverandører og elproducenter). Hvis disse borgerenergifællesskaber bliver reguleret i overensstemmelse med det fremsatte lovforslag, vil de u hensigtsmæssige regulatoriske rammer blive opretholdt – i overensstemmelse med Dansk Energis forslag om fortsat at lægge begrænsninger for lokale borgerenergifællesskaber.

Det er vurderingen hos deltagerne i workshoppen, at der er store fordele for den grønne omstilling, hvis der bliver skabt mere gunstige rammer for borgerenergifællesskaber i overensstemmelse med det overordnede mål for EU-direktiverne. Energinet har for nylig fremhævet, at det kan være forbundet med store ekstra omkostninger til udbygning af elnettene, hvis de aktuelle planlagte solcelleparker etableres med meget stor afstand mellem forbrug og produktion. De store solcelleparker vil desuden producere mest elektricitet, når forbruget er lavest og omvendt og derfor have en mindre værdi for samfundet. Hvis en større del af den fremtidige solcelleudbygning blev etableret af borgerenergifællesskaber, vil det skabe en større samtidighed – både tidsmæssigt og geografisk – mellem produktion og forbrug og dermed lette presset på udbygning af elnettene. På den måde skabes der også mulighed for at supplere solcelleanlæg med lokale energilagere i form af stationære batterier og/eller elbiler, der øger mulighederne for et større fleksibelt elforbrug.

Gunstige regulatoriske rammer for borgerenergifællesskaber vil også bane vej for et stærkere folkeligt engagement i den grønne omstilling. Det kan få værdifuld betydning for borgernes forståelse for, at realiseringen af den klimapolitiske målsætning om reduktion af klimagasser med 70% i 2030 formentlig vil medføre krav om væsentlige adfærdsmæssige ændringer i befolkningen.

Afslutningsvis vil vi gerne understrege, at lokale fællesskaber, der har ønsket at bidrage aktivt til den grønne omstilling, alt for mange gange er blevet ramt af barrierer og reguleringsmæssige rammer, der har gjort planlagte projekter både mere komplicerede og dyrere at gennemføre. Vi har oplevet, at flere af de

regulerede netmonopoler i praksis agerer i strid med EU's centrale intentioner med de nye direktiver, når de stiller lokale fællesskaber over for sådanne krav.

Der er derfor behov for, at Folketingets medlemmer under den afsluttende lovbehandling sikrer en opstramning af den igangværende ændring af elforsyningsloven, således at de kommende borgerenergifællesskaber og VE-fællesskaber får en klar og stærkere retsstilling i forhold til netmonopolerne. Det er en vigtig forudsætning for, at klimaengagerede borgere i fællesskab kan deltage aktivt i den grønne omstilling på den mest omkostningseffektive måde.

Deltagerne i workshoppen og de organisationer, der står bag denne henvendelse, deltager gerne i et opfølgende og afklarende møde, hvor det også er muligt at supplere denne mere generelle henvendelse med konkrete eksempler på de barrierer, som klimaengagerede borgere møder i deres praktiske arbejde for den grønne omstilling.

På vegne af workshoppen om borgerenergifællesskaber

Ulrik Jørgensen, forsker og rådgiver, tidl. Professor i bæredygtig omstilling ved AAU

Camilla Englyst, BOFÆLLESSKAB, LANDSFORENINGEN FOR ØKOSAMFUND, BÆREBO

Erik Christiansen, Middelgrundens Vindmøllelaug

Karin Kappel, Solar City Danmark

Steen Hartvig Jacobsen, Øbro 95, AKB København